

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia

A PPKE BTK Régészettudományi Intézetének kiadványai

Archaeological Studies of PPCU Institute of Archaeology

Volume 18

Bölcészettudományi Kutatóközpont

Magyar Őstörténeti Kutatócsoport Kiadványok

Volume 1

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
A PPKE BTK Régészettudományi Intézetének kiadványai
Archaeological Studies of PPCU Institute of Archaeology

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Magyar Őstörténeti Kutatócsoport Kiadványok

Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia
nemzetközi szerkesztőbizottság /
International Editorial Board

Heinrich Härke
Eberhard Karls Universität (Tübingen)

Oleksiy V. Komar
Institute of Archaeology (Kiev)

Abdulkarim Maamoun
Damascus University (Damascus)

Denys Pringle
Cardiff University (Cardiff)

Dmitry A. Stashenkov
Samara Regional Historical Museum (Samara)

Nikolai P. Telnov
Institute of Archaeology (Chişinău)

Magyar Őstörténeti Kutatócsoport Kiadványok
International Editorial Board

Balázs Balogh
Director General of the Research Center
for the Humanities (Budapest)

Pál Fodor
Honorary Director General of the RCH (Budapest)

László Klima
PPCU Institute of Archaeology (Budapest)

Hakan Aydemir
Istanbul Medeniyet University (Istanbul)

Balázs Sudár
RCH Institute of History (Budapest)

Attila Türk
Prehistory of the Hungarian People Research
Group of RCH (Budapest)

ПЕРВЫЙ МОЛДО-ВЕНГЕРСКИЙ
АРХЕОЛОГИЧЕСКИЙ КРУГЛЫЙ СТОЛ,
ПОСВЯЩЕННЫЙ ВОПРОСАМ РАННЕГО
СРЕДНЕВЕКОВЬЯ ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Кишинёв, 10–11 июня 2015 г.

I. MOLDÁV–MAGYAR RÉGÉSZETI
KEREKASZTAL KONFERENCIA
KELET-EURÓPA KORA KÖZÉPKORÁRÓL

Chişinău, 2015. június 10–11.

Редакторы / Szerkesztők

TÜRK ATTILA – BUDAI D. ADORJÁN O.PRAEM. – ЛИЛИЯ В. ДЕРГАЧЁВА
– ВИТАЛИЙ С. СИНИКА – РОМАН А. РАБИНОВИЧ

BUDAPEST 2020

PÁZMÁNY PÉTER
KATOLIKUS EGYETEM

A kötet a

támogatásával valósult meg

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont

Книга издана при поддержке

Венгерского национального культурного фонда в рамках научного проекта *Árpád-ház Program* IV.2.
(Az *Árpád-ház* elődeinek keleti kapcsolatrendszerére)

A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium támogatásával a Tématerületi Kiválósági Program: Magyarország és a Kelet kapcsolatának régészeti kutatása (Keleti Örökségünk PPKE Interdiszciplináris Történeti és Régészeti Kutatócsoport [TKP2020-NKA-11]) projekt keretében valósult meg.

Исследование было реализовано в рамках проекта «Археологическое исследование контактов между Венгрией и Востоком» («Наше восточное наследие», Междисциплинарная исследовательская группа по истории и археологии Католического университета им. Петра Пазмания; TKP2020-NKA-11) при поддержке программы Thematic Excellence Министерства национальных исследований, развития и инноваций.

Исследование подготовлено при поддержке программы TÁMOP 4.2.4. A/1-11-1-2012-0001 „National Excellence Program”, OTKA/NKFIH 106369
Перевод и редакция книги при поддержке Гранта ВАН им. Яноша Бойяи.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4. A/1-11-1-2012-0001 „Nemzeti Kiválóság Program”, OTKA/NKFIH 106369. és a KAP19-14016-1.2.-BTK és KAP18-51021-1.8-BTK program keretében valósult meg.
A kötet fordítása és szerkesztése az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Передняя и задняя обложки / Első és hátsó borítókép
Szablyadisz / украшение сабли (Echimăuți / Екимаяуцы)
Szlobodzeja 18. sír / Слободзея п. 18; fülbevaló, Szlobodzeja 29. sír / серьга, Слободзея п. 29;
csat, Szlobodzeja 18. sír / пряжка, Слободзея п. 18

Перевод / Fordítás: Türk Attila – Budai D. Adorján O.Praem. – Jancsik Balázs – Pető Imre – Szilágyi Katalin –
Лиля В. Дергачёва – Виталий С. Синика – Gáll Erwin – E. Ferencz Judit – Sahverdova Nava-Vanda – Paul Pupeză

Корректор венгерского текста / Magyar nyelvi lektorálás: Bertók Krisztina

Дизайн обложки и графика / Borítóterv: auri grafika

© авторы / szerzők

© Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Régészettudományi Intézet

© a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Magyar Őstörténeti Kutatócsoport

© Martin Opitz Kiadó

ISBN 978-963-9987-74-6

HU-ISSN 2064-8162

HU-ISSN 2786-1538

Все права защищены, включая воспроизведение, публичную демонстрацию, использование в радио- и телепередачах
всей книги или её отдельных частей.

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet, illetve annak részeit tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni,
bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus úton vagy más módon – közölni a kiadó engedélye nélkül.

Издатели / Kiadja:

BTK Magyar Őstörténeti Kutatócsoport – Martin Opitz Kiadó – PPKE BTK Régészettudományi Intézet

Типография / Nyomda: Pauker Nyomdaipari Kft.

СОДЕРЖАНИЕ – TARTALOM

SZABÓ Sándor / Sándor SZABÓ / Шандор САБО Üdvözllet az Olvasónak! Stimate Cititor! Уважаемый Читатель!.....	7
Николай П. Тельнов / Nyikolaj P. TУELNOV Памяти Светланы Станиславовны Рябцевой Szvetlana Sztanyiszlavovna Rjabceva emlékének.....	9
M. LEZSÁK Gabriella / Габриэлла М. ЛЕЖАК A 6–11. századi Kárpát-medencei temetkezések szándékosan rongált fjairól О намеренно поврежденных луках из погребений Карпатского бассейна VI–XI вв.	15
KÖLTŐ László – SZENTPÉTERI József / Ласло КЕЛЬТЁ – Йжеф СЕНТПЕТЕРИ A Kárpát-medence az avar kor végén és a magyar honfoglalást (895) követően Карпатский бассейн в конце аварского времени и после обретения венграми родины (895 г.)....	29
TÜRК Attila / Атилла ТЮРК A korai magyar történelem régészeti kutatásainak aktuális eredményei és azok lehetséges nyelvészeti vonatkozásai Современные результаты археологических исследований ранневенгерских памятников и некоторые лингвистические аспекты.....	55
Роман А. Рабинович / Roman A. RABINOVICS K вопросу о возможности пребывания венгров в Карпато-Днестровских землях в IX–X вв. на основании анализа письменных источников A magyarok 9–10. századi Kárpát–Dnyeszter régióbeli jelenlétéről az írott források elemzése alapján	109
Алексей В. Комар / Olekszj V. КОМАР Чаша из Коробчино A korobcsinói csésze.....	135
Семён В. Черя / Szemjon V. CSERA K вопросу о выделении финно-угорского компонента в коллекции наконечников стрел с городищ Алчедар и Екимауцы Az alcedari és echimăuți erődített településen feltárt nyílhegyek között megfigyelhető finnugor komponens elkülönítésének kérdéséhez.....	157
Светлана С. Рябцева / Szvetlana Sz. RЈABCEVA (†) О находках деталей ремennых и сумочных гарнитур с территории Карпато-Днестровского региона A Kárpát–Dnyeszter régióból származó öv- és tarsolygarnitúrák díszítményeiről	169
Николай П. Тельнов / Nyikolaj P. TУELNOV Средневековые погребения Слободзейского кургана A szlobodzejai kurgán középkori temetkezései	185

Максим В. КВИТНИЦКИЙ – Николай П. Тельнов – Виталий С. Синика – Аттила Тюрк / Makszim V. KVITNYICKIJ – Nyikolaj P. TYELNOV – Vitalij Sz. SZINYIKA – TÜRК Attila Древневенгерское воинское погребение на левобережье Нижнего Днестра Korai magyar harcossír a Dnyeszter alsó folyásának bal partvidékéről.....	205
Максим В. КВИТНИЦКИЙ – Николай П. Тельнов – Виталий С. Синика – Аттила Тюрк / Makszim V. KVITNYICKIJ – Nyikolaj P. TYELNOV – Vitalij Sz. SZINYIKA – TÜRК Attila Кочевническое погребение на левобережье Нижнего Дуная в контексте изучения культуры древних венгров Egy nomád temetkezés az Al-Duna bal partvidékéről a korai magyarság kutatásának tükrében.....	233
GÁLL Erwin / Erwin GÁLL A 9/10–11. század régészeti kutatásának helyzete a romániai Moldvában. Néhány gondolat a temetkezésekről és a szórványleletekről a balták kapcsán The state of the archaeological research of the 9 th /10 th –11 th centuries in Moldavia (Romania). Some remarks on funerary places and stray finds in connection with axes.....	253
Тарас ВЕРБА – Игорь ПРОХНЕНКО – Аттила ТЮРК – Берталан ЗАГОРХИДИ ЦИГАНЬ – Сулейман АЛЬ ХАЛАБИ – Олег В. ФЁДОРОВ / Tarasz VERBA – Igor PROHNENKO – TÜRК Attila – ZÁGORHIDI CZIGÁNY Bertalan – Szulejman AL HALABI – Oleg V. FJODOROV Погребение второй половины X в. с инвентарём «венгерского облика» у с. Рованцы из Украины Magyar jellegű sír a 10. század második feléből az ukrainai Rovanci település határából.....	279
SUDÁR Balázs / Балаж ШУДАР A Kárpátok keleti hágoi – Gondolatok a honfoglalás útirányairól Восточные перевалы Карпат – Размышления о маршрутах венгров-завоевателей при обретении родины.....	317
GÁLL Erwin – TÜRК Attila – NAGY Szabolcs – Sarah PETER – WANEK Ferenc – HARAMZA Márk / Erwin GÁLL – Attila TÜRК – Szabolcs NAGY – Sarah PETER – Ferenc WANEK – Márk HARAMZA Újabb adatok a Kolozsvár-Zápolya utcai 10. századi temető régészeti és embertani hagyatékából a radiokarbon vizsgálatok tükrében. Észrevételek az Erdélyi-medence 10. századi településtörténetéhez Noi date arheologice și antropologice privind spațiul funerar din Cluj-Napoca - strada Zápolya. Observații pe marginea analizelor de radiocarbon și habitatul Bazinului Transilvaniei în secolul al X-lea	347
LANGÓ Péter / Петер ЛАНГО Megjegyzések az úgynevezett gerezdelt mintájú övdíszek elterjedéséhez Заметки о распространении поясных деталей с «рифленным узором».....	459
Виталий А. ЖЕЛЕЗНЫЙ / Vitalij A. ZSELEZNIJ К вопросу о выделении печенежских и торческих погребений с конем в Пруто-Днестровском регионе A Prut–Dnyeszter régióból ismert besenyő és oguz lovastemetkezések elkülönítésének kérdéséhez.....	479
Тудор СТАВИЛЭ / Tudor STAVILĂ Античные статуэтки и произведения бессарабского скульптора Моисея Когана Moissey Kogan besszarábiai szobrász antik stílusú kispasztikái és egyéb alkotásai	523
ФОТОГРАФИИ С КОНФЕРЕНЦИИ / A KONFERENCIA KÉPEI.....	533